

ข่าวแจ้งเตือนภัยการเกษตร

ฉบับที่ ๕ เดือนพฤษภาคม ๒๕๕๘ ข่าวแจ้งเตือนภัยการเกษตร การระบาดของศัตรูพืชและสัตว์ในจังหวัดพัทลุง

เตือนเกษตรกร ฝ้าระวังโรค Early Mortality Syndrome (EMS)

โรค EMS พบทั้งในกุ้งกุลาดำ (*Penaeus monodon*) และกุ้งขาวแวนนาไม (*Penaeus vannamei*) โดยเกิดโรคภายใน ๒๐ - ๓๐ วันหลังการปล่อยลูกกุ้งลงบ่อ ในช่วงแรกกุ้งในบ่อไม่แสดงอาการผิดปกติอย่างเด่นชัด ไม่มีอาการเกยขอบบ่อ แต่จะเริ่มพบกุ้งตายในบ่อและตายที่ก้นบ่อ หลังจากนั้นจะพบซากกุ้งลอยขึ้นมา กุ้งทยอยตายและอาจมีการตายสูงถึง ๑๐๐% ภายในเวลาประมาณ ๓๐ วัน ในบ่อที่มีการตายมากพบกุ้งมีอาการว่ายน้ำเฉื่อย เชื่องซึม กินอาหารลดลง เปลือกนึ่ม และมีสีเข้มขึ้น ตับลึบ นึ่ม ซีดหรือสีคล้ำเพราะถูกทำลายจากการติดเชื้อแบคทีเรีย และตรวจไม่พบเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรค

ในปัจจุบันจากข้อมูลการศึกษาโดย Dr. Lightner (๒๐๑๒) ซึ่งได้ทำการศึกษามาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ จนถึงปัจจุบันพบว่าโรค EMS ที่เกิดในกุ้งกุลาดำและกุ้งขาวมีลักษณะพยาธิสภาพของโรค EMS ที่เหมือนกัน โดยตัวอย่างกุ้งที่เก็บมาศึกษาทางเนื้อเยื่อแสดงให้เห็นความผิดปกติที่บริเวณตับและตับอ่อน (hepatopancreas) เริ่มจากepithelial cell ของตับและตับอ่อนถูกทำลาย การสะสมของไขมันลดลงในตับอ่อนลดลงทั้งในรูปของ fat storage cell vesicle และ oil droplet และการทำงานของเซลล์ที่มีหน้าที่หลังสารลดลง ในกุ้งที่มีอาการรุนแรงมากพบว่าไขมัน เซลล์ของตับและตับอ่อน และเซลล์ที่ทำหน้าที่หลังสารถูกทำลายมากขึ้นและหลุดสู่ช่องของท่อตับ ในระยะท้ายของโรคมีการติดเชื้อซ้ำ (secondary infection) อย่างรุนแรงซึ่งเกิดขึ้นโดยเชื้อฉวยโอกาสพวกไวรัส ในที่สุดกุ้งที่ติดเชื้อจะตายจากการที่ตับและตับอ่อนไม่สามารถทำงานได้ และการติดเชื้อแบคทีเรียไวรัสในช่องท้ายของโรค ซึ่งพบว่าพยาธิสภาพของตับและตับอ่อนที่ถูกทำลายน่าจะเกิดจากสารพิษ โดยพบลักษณะที่คล้ายคลึงกับในกุ้งที่ได้รับ aflatoxin B๑ และ benomyl จึงได้มีการศึกษาการติดเชื้อโดยใช้อาหารสำเร็จรูปที่เก็บจากฟาร์มกุ้งที่พบโรค รวมทั้งยาและสารเคมีที่ใช้กันมากในพื้นที่ที่เกิดโรคเพื่อฆ่าพาหะของโรคตัวแดงดวงขาวในการเตรียมบ่อก่อนลงลูกกุ้ง อย่างไรก็ตามจนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถเหินยวนำให้เกิดโรค EMS ได้ในห้องปฏิบัติการ จึงยังไม่สามารถยืนยันสาเหตุของโรคนี้

สำหรับในประเทศไทยนั้น หน่วยงานของสำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่งได้เฝ้าระวังและติดตามตรวจสอบการเกิดโรคEMS ในกุ้งขาวแวนนาไมมาโดยตลอด ซึ่งพบว่าในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๔ ถึงต้นปี พ.ศ. ๒๕๕๕ มีการตายของกุ้งที่คล้ายกับโรค EMS เกิดขึ้นในพื้นที่เลี้ยงกุ้งภาคตะวันออกของประเทศ โดยเกิดการตายของกุ้งภายใน ๒๐ - ๓๐ วันหลังการปล่อยลูกกุ้งลงบ่อ ซึ่งจากการตรวจวินิจฉัยกุ้งที่ป่วยในเบื้องต้นนั้นในบางรายตรวจพบเชื้อไวรัสตัวแดงดวงขาวหรือหัวเหลือง แต่ส่วนใหญ่ตรวจไม่พบเชื้อไวรัสที่ก่อให้เกิดโรคในปัจจุบัน นอกจากนั้นตรวจพบแบคทีเรียกลุ่มไวรัสในตับและตับอ่อนของกุ้งป่วย ซึ่งเมื่อศึกษาเนื้อเยื่อตับของกุ้งพบว่าตับและตับอ่อนมีการอักเสบและถูกทำลาย (ภาพที่ ๑ และ ๒)แต่นำเชื้อแบคทีเรียไปทดสอบยืนยันพบว่ายังไม่สามารถทำให้เกิดโรคได้ ในเบื้องต้นนี้ การตายของกุ้งในช่วงดังกล่าวยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัด ซึ่งอาจเนื่องมาจากเชื้อโรคชนิดใหม่ พันธุ์กุ้ง อาหาร สภาพแวดล้อม หรือการจัดการบ่อที่ไม่ดีนั้นยังไม่มีการยืนยัน อย่างไรก็ตามเนื่องจากโรคมิแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเพื่อป้องกันไม่ให้โรคแพร่ขยายไปในวงกว้างขึ้นและก่อให้เกิดความเสียหายแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๑. ควรมีการเตรียมน้ำดื่มที่ดี กำจัดสารอินทรีย์กันบ่อและตากบ่อให้แห้ง ฆ่าพาหะและฆ่าเชื้อในบ่อ
๒. ควรมีบ่อพักน้ำ และฆ่าเชื้อในน้ำก่อนนำมาใช้เลี้ยงกุ้ง เช่น คลอรีน หรือ ไอโอดีน
๓. คัดเลือกลูกกุ้งที่มีคุณภาพดีและแข็งแรงลงเลี้ยง ควรผ่านการตรวจสอบสุขภาพทั่วไปและปลอดเชื้อไวรัสที่เป็นอันตราย
๔. ไม่ปล่อยกุ้งหนาแน่น หากปล่อยกุ้งหนาแน่นเกินไปจะทำให้ควบคุมและจัดการบ่อได้ยากซึ่งจะทำให้กุ้งเครียด อ่อนแอ และเกิดโรคต่างๆได้ง่าย
๕. มีการจัดการอาหารที่ดี ใช้อาหารที่มีคุณภาพ และไม่ควรรให้อาหารปริมาณมากเกินไปเพื่อเร่งการเจริญเติบโตของกุ้ง ซึ่งทำให้อาหารเหลือจมสู่ก้นบ่อ พื้นบ่อเน่า สีนํ้าล้น กุ้งเครียดและอ่อนแอ
๖. ควบคุมคุณภาพน้ำให้อยู่เสมอ และไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหัน พร้อมทั้งดูแลรักษาพื้นบ่อไม่ให้เกิดการเน่าเสีย
๗. กรณีเกิดโรคหรือมีอาการน่าสงสัย เกษตรกรควรรีบส่งตัวอย่างกุ้งให้หน่วยงานของกรมประมงตรวจวินิจฉัย เพื่อการป้องกันและแก้ไขได้ทันเวลาที่
๘. เมื่อเกิดโรคต้องทำการฆ่าเชื้อกุ้งและน้ำในบ่อที่เกิดโรค โดยใช้คลอรีนเพื่อฆ่าเชื้อและทิ้งไว้อย่างน้อย ๑๔ วันก่อนปล่อยน้ำทิ้งออกสู่แหล่งน้ำภายนอก เพื่อควบคุมการแพร่ กระจายของโรคไปยังพื้นที่อื่น

ที่มา สถาบันวิจัยสุขภาพสัตว์น้ำชายฝั่งสำนักวิจัยและพัฒนาประมงชายฝั่ง
กรมประมง <http://www.aquathai.org>